

тестирования, кейс-стади и другие формы диагностики управленческих и лидерских качеств кандидатов на должности в органы публичной власти; осознание целей и задач развития управленческих и лидерских способностей у публичных служащих; знание инновационных форм развития управленческих и лидерских способностей у публичных служащих.

Ключевые слова: государственная служба, служба в органах местного самоуправления, лидерство, реформа публичной службы, новый Закон «О государственной службе», диагностика и развитие управленческих и лидерских способностей, тестирование, собеседование.

Fedorenko V. Institutionalization of Diagnosing the Management and Leadership Skills of Public Officials - the Prior Direction of Reforming the Civil Service and Local Governments in Ukraine. The article is devoted to the Theory and practice of identification of professional and important management and leadership skills of public servants and employees of local governments in terms of public service reform, launched in Ukraine in 2014 -2015. IT IS the study of the perspectives rationed in the new law «On civil service» which introduces testing, annual assessment and other instruments of identification and development of managerial and leadership potential of public officials. The article tackles the concept of development and implementation of appropriate training module in the master's program on public management and administration in Ukraine. Important competencies to be formed in masters and doctoral students of public administration are: understanding the nature and content of professionally important management and leadership skills that need to be identified and developed in public officials; knowledge of the basic forms and methods of identifying managerial and leadership skills which are used today in Ukraine and abroad; being able to interview and test the candidate; knowledge of case-studies technology and other forms of diagnosing management and leadership skills of the candidates for the posts in the public establishments; awareness of the goals and objectives of management and leadership skills of public officials; knowledge of basic techniques of leadership skills development among public officials, especially in higher ranks of public service; to posses skills of testing, structuring interviews, conducting workshops, organizing assistant centers and other innovative forms of developing management and leadership skills of public servants.

Key words: public service, service in local government, leadership, public service reform, the new law «On civil service», diagnosis and development of management and leadership skills, testing, interview.

УДК 347.962:342.56(477)

М. Копетюк, Р. Ониско

Суддівське самоврядування у забезпеченні принципу самостійності суду

У статті здійснено теоретичне дослідження ролі і впливу органів суддівського самоврядування по забезпеченню принципу самостійності судової влади. Забезпечення законодавчих приписів щодо незалежності суддів і самостійності суду на сьогодні не можна визнати задовільним, бо існує низка проблем, що вимагають свого наукового вирішення. Відстоюється тезис про те, що суддівське самоврядування виступає важливою гарантією незалежності суддів і самостійності судів. Роль органів суддівського самоврядування у забезпеченні самостійності судової влади полягає у тому, що ради суддів координують відповідні кадрові призначення, здійснюють правовий захист суддів від неправомірного втручання в їх процесуальну діяльність, беруть активну участь у забезпеченні статусних гарантій суддів і контролюють належне організаційне забезпечення судів. Також органи суддівського самоврядування здійснюють представництво інтересів судів у відносинах з іншими органами державної влади.

Ключові слова: органи суддівського самоврядування, принцип самостійності судової влади, незалежність суддів.

Постановка наукової проблеми та її значення. В сучасних умовах будівництва правової держави, наявності потреб у внесенні змін до національного законодавства з метою забезпечення стабільного розвитку суспільства, досить важливими є питання дослідження проблеми самостійності судової влади. Як встановлює Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. (далі

– Закон), судова влада в Україні здійснюється відповідно до конституційного принципу поділу влади незалежними і неупередженими судами (п. 1 ст. 1 цього Закону), що безумовно впливає з п. 1 ст. 129 Основного Закону держави – Конституції України, яка встановлює, що судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону. Це базується на положеннях п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, де закріплено право на справедливе судочинство [1-3]. І важливою організаційно-правовою гарантією самостійності судової влади є органи суддівського самоврядування, їх роль в забезпеченні принципу самостійності судів.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Суддівське самоврядування традиційно вважається важливою гарантією незалежності суддів і самостійності судів, однак взаємозв'язок цих правових інститутів є недостатньо дослідженим. У вітчизняній науці суддівське самоврядування розглядається як створене в силу закону об'єднання особливого виду – публічна корпорація, утворена шляхом участі суддів у державному управлінні судами для вираження своїх інтересів як носіїв судової влади та з метою забезпечення їх незалежності.

Мета й завдання статті. Метою і основними завданнями даної статті є вивчення впливу органів суддівського самоврядування на забезпечення принципу самостійності судової влади. Аналіз чинного судоустрійного законодавства підтверджує, що органи суддівського самоврядування є важливою організаційно-правовою гарантією самостійності судової влади. Виникає потреба узгодження чинного законодавства про судоустрій та статус суддів із суспільними потребами й міжнародно-правовими стандартами належного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Конституція України проголосила права та свободи людини найвищою соціальною цінністю і поклала на державу обов'язок з їх дотримання й захисту. У реалізації цієї державної функції беруть участь усі гілки влади, але центральне місце у всьому правозахисному механізмі відводиться суду. Реформування судової системи України та відповідних правових засад функціонування суду, здійснюваних з метою підвищення ефективності здійснення правосуддя, актуалізує питання підсилення гарантій самостійності судової влади. Адже судовий захист може стати повним та ефективним лише за умови справжньої самостійності судової влади й реальної незалежності суддів як основних гарантів прав і свобод громадян. Незважаючи на те, що окремі засади ефективної організації та функціонування судової влади набули широкого висвітлення у вітчизняній науковій літературі, в Україні бракує наукових робіт, присвячених концептуальним положенням самостійності судової влади. Дослідження судової самостійності є актуальним ще й тому, що стан нормативної регламентації гарантій самостійності судової влади містить низку прогалин і суперечностей, усунення яких сприятиме удосконаленню функціонування державного механізму.

Забезпечення законодавчих приписів щодо незалежності суддів і самостійності суду на сьогодні не можна визнати задовільним, бо існує низка проблем, що вимагають свого наукового вирішення. Отже, актуальність теми зумовлена потребою узгодження чинного законодавства про судоустрій та статус суддів із суспільними потребами й міжнародно-правовими стандартами належного судочинства.

У вітчизняній науці суддівське самоврядування розглядається як створене в силу закону об'єднання особливого виду – публічна корпорація, утворена шляхом участі суддів у державному управлінні судами для вираження своїх інтересів як носіїв судової влади та з метою забезпечення її незалежності. Слід зауважити, що до складу цього об'єднання в умовах обов'язкового членства входять судді судів усіх рівнів, об'єднаних правилами суддівського поведінки і обов'язковими для всіх суддів корпоративними актами. Тут виділяються наступні ознаки цих публічно-правових корпорацій: а) вони сформовані за професійною ознакою; б) не є ланками судової системи і не здійснюють правосуддя; в) утворюються в результаті прямого припису законодавця із закріпленою в законі метою [4, с. 4, 8].

Проте існує і ще один підхід до визначення правової природи суддівського самоврядування. Зокрема, що це явище відбувається від професійного самоврядування, особливо поширеного в Європі серед представників так званих вільних або ліберальних професій – архітекторів, інженерів, лікарів, юристів, аудиторів, оцінювачів і т.п. Тобто там влада усвідомлює необхідність зменшення централізації державного управління в багатьох сферах економічного життя суспільства, і сприймає прагнення професійних спільнот до самоорганізації, внаслідок чого держави дозволяють створення юридичних осіб публічного права. Таким чином, спільноти представників окремих професій наділяються правом здійснювати частину державних функцій. Особи публічного права, створені з волі держави, згідно з прямою вказівкою в законі про їхню освіту або шляхом передачі їм владних повноважень з управління професійною діяльністю представниками окремої професії, є

організаціями професійного самоврядування. За своєю юридичною природою це об'єднання осіб, однак воно не є профспілкою або асоціацією начебто громадської організації, яка характеризується добровільним вступом до її складу і добровільним виходом з неї [5, с. 12].

Відсутність у законодавстві України такого терміна, як професійного самоврядування, свідчить скоріше про прогалині в законодавстві, оскільки фактично такі об'єднання можна виявити не тільки в судовій системі, а й в організації роботи адвокатури, нотаріату, представників творчих професій.

Безумовно, основною формою взаємодії органів суддівського самоврядування з іншими державними суб'єктами є право звернення з пропозиціями до органів державної влади та органів місцевого самоврядування у зв'язку з необхідністю вирішення питань діяльності суду. Однак проблемним є те, що чинне законодавство, по-перше, не закріплює обов'язок відповідних органів належним чином реагувати на суддівські звернення, а по-друге, не визначає чіткої правової форми реалізації зазначених пропозицій. Тому на практиці такі звернення часто залишаються деклараціями, не підкріпленими належним ресурсним забезпеченням.

Згідно із ст. 113 Закону суддівське самоврядування діє для вирішення питань внутрішньої діяльності судів в Україні і є однією з гарантій забезпечення самостійності судів і незалежності суддів. Діяльність органів суддівського самоврядування має сприяти створенню належних організаційних та інших умов для забезпечення нормальної діяльності судів і суддів, утверджувати незалежність суду, забезпечувати захист суддів від втручання в їх діяльність, а також підвищувати рівень кадрової роботи в системі судів. Частина 4 цієї статті підкреслює, що до питань внутрішньої діяльності судів належить організаційне забезпечення судів і діяльності суддів, соціальний захист суддів та їхніх сімей, а також інші питання, безпосередньо не пов'язані з відправленням правосуддя.

До завдань суддівського самоврядування належить вирішення наступних питань: 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади; 2) зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їх діяльність; 3) участь у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за дотриманням встановлених нормативів такого забезпечення; 4) вирішення питань про призначення суддів на адміністративні посади в судах у порядку, встановленому Законом; 5) призначення суддів Конституційного Суду України; 6) призначення суддів до складу Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в порядку, встановленому законом (ч. 4 ст. 113 Закону).

Таким чином, відповідно до покладених законодавством завданнями, основне призначення органів суддівського самоврядування полягає в забезпеченні незалежності суддів і самостійності судів.

Стаття 114 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» визначає організаційні форми суддівського самоврядування, а саме: збори суддів, ради суддів, конференції суддів, з'їзд суддів України. Зокрема, суддівське самоврядування в Україні здійснюється через: 1) зборів суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду, Верховного Суду України; 2) ради суддів судів певної юрисдикції; 3) конференції суддів судів певної юрисдикції; 4) Рада суддів України; 5) з'їзд суддів України [1].

Європейські експерти, аналізуючи нові організаційні форми суддівського самоврядування, вказали, що «закон закладає дуже складну організацію системи суддівського самоврядування – таку складну, що часом вона просто спантеличує ... Існують істотні сумніви в ефективності системи, яка передбачає створення органів суддівського самоврядування на настільки багатьох рівнях. Масштаби можливої «внутрішньої судової політики» видаються вельми великими. Органи суддівського самоврядування наділяються необхідними функціями, але розпилювання відповідних повноважень серед багатьох утворень може призвести до заплутаної ситуації, коли різні органи здійснюватимуть однакові повноваження. За таких умов ефективність будь-якого з таких органів може бути поставлена під сумнів» [6]. Взаємини такої складної системи суддівського самоврядування експерти Ради Європи пропонують створити єдиний орган начебто найвищого судового ради, яка мала б у своїй структурі підкомітети, які займалися б конкретної проблематикою. У такому органі переважна більшість або ж просту більшість мають становити обрані своїми колегами судді. Погоджуючись в цілому з цим зауваженням, слід брати до уваги, що сформована структура органів суддівського самоврядування обумовлена насамперед традиціями української судової системи, а також необхідністю максимального захисту незалежності суддів і відстоювання інтересів судової системи на всіх рівнях – від місцевого до центрального, у Києві.

Наступною проблемою є визначення повноважень органів суддівського самоврядування, адже саме вони дозволяють ефективно представляти інтереси судової системи. Формально судова реформа

2010 розширила повноваження зазначених органів, і це повинно дозволяти активніше використовувати їх можливості. На нашу думку, деякі з органів суддівського самоврядування були необґрунтовано ліквідовані.

Так, проаналізуємо повноваження первинних органів суддівського самоврядування, якими на сьогодні є збори суддів. У відповідності зі ст. 115 Закону це зібрання суддів відповідного суду, на якому обговорюються питання внутрішньої діяльності цього суду та приймаються колективні рішення з обговорюваних питань. Збори суддів скликаються головою відповідного суду за власною ініціативою або на вимогу не менше третини від загальної кількості суддів даного суду. Періодичність засідання зборів суддів обумовлена практичною необхідністю, але не рідше одного разу на три місяці. До компетенції зборів суддів місцевих та апеляційних судів належать: 1) обговорення питань внутрішньої діяльності суду або роботи конкретних суддів чи працівників апарату суду та прийняття з цих питань рішень, які є обов'язковими для суддів та працівників даного суду; 2) визначення спеціалізації суддів з розгляду конкретних категорій справ відповідної судової юрисдикції за пропозицією голови суду; 3) заслуховування звітів суддів, які обіймають адміністративні посади в даному суді, та керівника апарату суду; 4) подання відповідній раді суддів пропозицій щодо делегатів на конференцію суддів; 5) здійснення інших повноважень, передбачених Законом.

Крім того, збори суддів можуть звертатися з пропозиціями щодо питань діяльності суду до органів державної влади та органи місцевого самоврядування, які зобов'язані розглянути ці пропозиції і дати відповідь по суті, а також можуть обговорювати питання практики застосування законодавства, розробляти відповідні пропозиції щодо вдосконалення такої практики і законодавства, вносити їх на розгляд вищого спеціалізованого суду та Верховного Суду України.

Варто зауважити, що новим законом розширено повноваження зборів суддів у сфері організації роботи суду. При цьому були враховані позиції європейських експертів. У відповідності з європейськими стандартами «адміністрування судовою системою повинно здійснюватися в рамках цієї системи або ж незалежним органом, у складі якого значною мірою представлені судді; ... При цьому забороняється надання впливу на відправлення правосуддя при адмініструванні суду» [6]. На думку європейців, органи суддівського самоврядування повинні мати пряме відношення до управління судовою системою.

Іноземні експерти пропонують надати право призначення суддів на адміністративні посади органам суддівського самоврядування. «Коли голова суду чи його заступник обраний колегами, він зобов'язується виконувати ці обов'язки до закінчення встановленого терміну, крім випадків неналежної поведінки» [6]. При цьому експерти застерігають від надмірного обмеження ролі голів судів, вказуючи, що «повне виключення голів судів з органів суддівського самоврядування може створити атмосферу конфронтації» [6].

Нове законодавство про судоустрій зумовило появу ще однієї проблеми, а саме непропорційного представництва судів різних юрисдикцій в органах суддівського самоврядування. У відповідності зі ст. 122 Закону в системі судоустрою функціонують рада суддів загальних судів, рада суддів господарських судів, рада суддів адміністративних судів. У ради суддів входять по 11 суддів, обраних відповідними суддівськими конференціями. При цьому чисельність загальних і спеціалізованих судів неоднакова: на сьогодні функціонує близько 700 загальних судів апеляційного та місцевого рівнів, тоді як мережа спеціалізованих судів налічує по 27 місцевих і 9 апеляційних адміністративних і 8 апеляційних судів відповідно. З цього питання експерти Венеціанської комісії відзначили, що «наявне незбалансоване представництво суддів в органах суддівського самоврядування передбачає таке представництво господарської та адміністративної юрисдикції, яке не відповідає пропорційному кількості суддів, які працюють в них» [7].

Повноваження рад суддів встановлені п. 6 ст. 122 Закону, зокрема вони: 1) здійснюють контроль за організацією діяльності відповідних судів, заслуховують інформацію голів цих судів про діяльність судів, інформацію Голови Державної судової адміністрації України з питань організаційно-матеріального забезпечення відповідних судів; 2) розглядають питання правового захисту суддів, соціального захисту та побутового забезпечення суддів та їхніх сімей, заслуховують з цих питань представників Державної судової адміністрації України, приймають відповідні рішення; 3) вносять подання Вищій раді юстиції щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах та звільнення їх з цих посад; 4) визначають делегатів на конференцію суддів на основі представлених зборами суддів пропозицій (виходячи з досвіду роботи кандидатів у делегати та їх авторитету); 5) звертаються з пропозиціями щодо вирішення питань діяльності відповідних судів до органів

державної влади та органів місцевого самоврядування; 6) приймають інші рішення з питань, віднесених до їх компетенції [1].

Цікаво, що згідно п. 8 ст. 122 Закону рішення рад суддів є обов'язковими для суддів, які займають адміністративні посади в судах відповідної юрисдикції. На нашу думку, ці рішення мають бути обов'язковими для всіх суддів, що дозволить підвищити рівень їх дієвості. Крім того, рада суддів повинен мати ширші можливості впливу на органи державної влади центрального рівня.

Вищим органом суддівського самоврядування є Рада суддів України яка обирається з'їздом суддів України у складі одинадцяти суддів. До її складу входять по три представники від кожної конференції суддів та по одному представнику від Конституційного Суду України та Верховного Суду України. Пропозиції щодо кандидатур до складу Ради суддів України можуть вносити конференції суддів, а також окремі делегати з'їзду.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що, на нашу думку, роль органів суддівського самоврядування у забезпеченні самостійності судової влади полягає в наступних аспектах. По-перше, ради суддів беруть участь у призначенні суддів на адміністративні посади в судах, тобто координують відповідні кадрові призначення. По-друге, органи суддівського самоврядування здійснюють правовий захист суддів від неправомірного втручання в їх процесуальну діяльність. По-третє, ці органи беруть активну участь у забезпеченні статусних гарантій суддів і контролюють належне організаційне забезпечення судів. По-четверте, органи суддівського самоврядування здійснюють представництво інтересів судів у відносинах з іншими органами державної влади.

Джерела та література

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.
2. Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 13 – С. 270-302.
4. Білова О. В. Проблеми суддівського самоврядування в Україні: автореф. дис. ... Канд. юрид. наук: 12.00.10 / О. В. Білова. – Х.: Б.В., 2008. – 18 с.
5. Слюсаревський М. Самодіяльне регулювання чи професійне самоврядування? / М. Слюсаревський // Дзеркало тижня. – № 36 (816). – С. 12.
6. Спільний експертний висновок щодо проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів»: ухвал. Венеціанською комісією на 82-ому пленарному засіданні (Венеція, 12-13.03.2010 р.) [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/about.htm>.
7. Спільний висновок щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 588 / 2010. Підготовлений Венеціанською комісією та Дирекцією з технічного співробітництва Генеральної Дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи. Ухвалений Венеціанською Комісією на 84-ому пленарному засіданні (Венеція, 15-16. 10. 2010 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/\(newsforwebarchive\)?openview](http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/(newsforwebarchive)?openview).

Копетюк М., Ониско Р. Судейское самоуправление в обеспечении принципа самостоятельности суда. Предметом исследования статьи является система органов судейского самоуправления в Украине. Проводится теоретическое исследование роли и влияния органов судейского самоуправления на обеспечение принципа самостоятельности судебной власти. Обеспечение законодательных предписаний о независимости судей и самостоятельности суда сегодня нельзя признать удовлетворительным, поскольку существует ряд проблем, требующих своего научного решения. В статье проводится теоретическое исследование роли и влияния органов судейского самоуправления на обеспечение принципа независимости судебной власти. Отстаивается тезис о том, что судейское самоуправление выступает важной гарантией независимости судей и самостоятельности судов. Роль органов судейского самоуправления в обеспечении самостоятельности судебной власти заключается в том, что советы судей участвуют в назначении судей на административные должности в судах, то есть координируют соответствующие кадровые назначения. Во-вторых, органы судейского самоуправления осуществляют правовую защиту судей от неправомерного вмешательства в их процессуальную деятельность. В-третьих, эти органы принимают активное участие в обеспечении статусных гарантий судей и контролируют надлежащее организационное обеспечение судов. Также органы судейского самоуправления осуществляют представительство интересов судов в отношениях с другими органами государственной власти.

Ключевые слова: органы судейского самоуправления, принцип самостоятельности судебной власти, независимости судей.

Kopetiuk M., Onysko R. Judicial Self-governing in Ensuring the Principle of Court Independence. The purpose of the article is to analyze system of judicial self-government in Ukraine and inform about theoretical study of the role and influence of the judicial self-government organizations aimed at ensuring the principle of independence of the judiciary. Legal regulations of the independence of judges and independence of the court today can not be considered satisfactory, since there are some problems that require scientific conceptualization and solution. The article presents the theoretical study of the role and influence of the judicial self-government organizations in the processes aimed at ensuring of the principle of the judiciary independence. The author proves that the judicial self-government serves an important guarantee of judicial independence and autonomy of the courts. The role of judicial self-government organizations in ensuring the independence of the judiciary is realized through the council of judges involved into the appointment of judges to the positions, that is coordinate appointments. Secondly, the judicial self-government carry out legal protection of judges from illegal interference into their judicial proceeding activities. Thirdly, the judicial self-government organizations are actively involved into ensuring the security status of judges and monitoring proper organizational support of the courts. Also, judicial self-government organizations represent interests of courts in relations with other state governmental bodies.

Key words: judicial self-government organizations, the principle of independence of the judiciary, the independence of judges.

УДК 342.565.5 (477)

В. Кравчук

Загальна характеристика та критерії класифікації організаційно-правових гарантій діяльності суддів в Україні

У статті визначаються загальні положення організаційно-правових гарантій діяльності суддів та їх сутнісні характеристики. Автором визначено організаційно-правові гарантії діяльності суддів як систематичну діяльність держави, її органів та посадових осіб, громадських організацій, засобів масової інформації, міжнародних правозахисних організацій, спрямовану на створення сприятливих умов для здійснення суддями своїх завдань, функцій і повноважень. Організаційно-правові гарантії діяльності суддів є одним з основних елементів конституційно-правового статусу судді. Здійснено всебічну класифікацію організаційно-правових гарантій діяльності суддів.

Ключові слова: гарантії діяльності суддів, конституційні гарантії, конституційно-правовий статус, організаційно-правові гарантії, суддя.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Підвищення ролі суду в державі в значній мірі залежить від ефективної роботи суддів та належного виконання ними своїх обов'язків.

Ефективність виконання суддями своїх повноважень забезпечується наявністю системи гарантій суддівської діяльності. Вдосконалення діяльності органів судової влади в цілому потребує підвищення ефективності здійснення суддями свої функцій та повноважень та функціонування судової влади в цілому, що в свою чергу, в значній мірі буде залежати від забезпечення суддів необхідними гарантіями.

Слід зазначити, що в юридичній літературі вже розглядалося питання щодо визначення гарантій незалежності суддів, але воно і надалі є досить дискусійним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Дослідження організаційно-правових гарантій діяльності суб'єктів конституційно-правових відносин у будь-який час розвитку та становлення конституційно-правової доктрини не втрачали своєї актуальності та становили доволі високий відсоток від загального обсягу теоретичних напрацювань в цій сфері. В цьому блоці наукових питань особлива увага приділяється організаційно-правовим гарантіям прав і свобод людини та громадянина (В. Андрейцев, М. Баймуратов,